

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1 A
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Fax (070) 333 40 33
www.szw.nl

Contactpersoon
Doorkiesnummer

Ons kenmerk W&B/B&K/06/83583
Datum 10 oktober 2005

Onderwerp Nibud onderzoek 'Bestedingen van ouderen'

Op dinsdag 3 oktober publiceerde het Nibud het onderzoek 'Bestedingen van ouderen'. In het bijzonder de conclusie van het Nibud dat rondkomen voor 65-plussers steeds moeilijker wordt was aanleiding voor mondelinge vragen van mevrouw Noorman-den Uyl. Op 3 oktober jl. heb ik in de middag kort met uw Kamer van gedachten gewisseld over het betreffende onderzoek en de conclusies daaruit. Ik heb uw Kamer bij die gelegenheid deze brief toegezegd, waarin ik nader inga op het onderzoek van het Nibud.

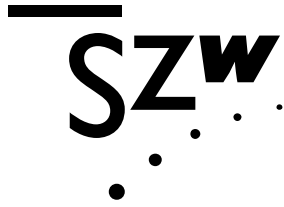
Voordat ik dit doe, wil ik de inkomenspositie en koopkrachtontwikkeling van ouderen in algemene zin aan de orde stellen. Nadat ik nog enkele kanttekeningen bij het onderzoek van het Nibud heb geplaatst, zoals ik deze ook al heb verwoord in het debat met uw Kamer tijdens het vragenuur, eindig ik deze brief met de zorgpunten die ik met het Nibud deel.

Inkomenspositie en koopkracht van ouderen

In de rapportage ouderen 2006 van het SCP wordt geconcludeerd dat de inkomenspositie van ouderen in de afgelopen jaren is verbeterd. Dit blijkt onder andere uit het gegeven dat ouderen niet langer meer zijn oververtegenwoordigd in de laagste inkomensgroepen. Het aantal ouderen met een aanvullend pensioen neemt toe en in het verlengde daarvan neemt het aantal ouderen waarvoor de AOW de belangrijkste bron van inkomsten is, af. Een andere oorzaak van de verbeterde financiële positie onder ouderen is het invoeren van de ouderenaftrek, waardoor 65-plussers minder belasting betalen. Om verzilveringsproblematiek te voorkomen heeft het kabinet bovendien de AOW-tegemoetkoming ingevoerd.

Uit de rapportage van het SCP blijkt tevens dat tot en met 2003 het inkomen van ouderen gemiddeld sterker is gestegen dan het inkomen van jongere volwassenen, en dat voor de periode tot en met 2006 een relatief gunstige inkomensontwikkeling is voorzien. Uiteraard met de kanttekening dat de jaren 2003 tot en met 2005 over de gehele linie voor alle inkomensgroepen moeilijke jaren waren.

De cumulatieve koopkrachtontwikkeling van ouderen zonder aanvullend pensioen zoals deze in de begroting van SZW wordt gepresenteerd, bedraagt over de kabinetten Balkenende +3 ¾ % voor alleenstaanden en +2 % voor meerpersoonshuishoudens. Hierbij gaat het om ongeveer 260.000 huishoudens. Het betreft hier echter geen homogene groep. Een aanzienlijk deel van

Ons kenmerk W&B/B&K/06/83583

deze groep heeft naast de AOW-uitkering nog inkomen uit vermogen of een afbetaalde eigen woning. Ongeveer 80.000 huishoudens moeten daadwerkelijk rondkomen van alleen een AOW-uitkering. Het gaat hierbij vooral om oudere alleenstaande vrouwen. Een substantieel deel van deze ouderen heeft in de afgelopen jaren te maken gehad met de taakstelling in de huursubsidie en/of geen profijt gehad van de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB. Hierdoor is hun koopkracht minder toegenomen.

Conclusie van het Nibud

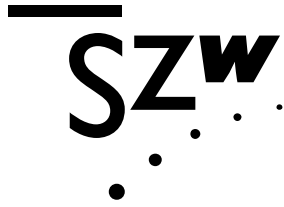
Het Nibud presenteert in haar onderzoek voorbeeldbegrotingen van huishoudens met alleen een AOW-uitkering. Het Nibud berekent voor een specifieke situatie hoe de inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen. Hiervoor is het noodzakelijk om aannamen te doen over bijvoorbeeld de woonsituatie, zorggebruik en uitgavenpatroon. Het Nibud komt tot de conclusie dat het aandeel vaste lasten in het totale inkomen voor alleenstaanden is gestegen met 8%-punt (van 42% naar 50%). Voor meerpersoonshuishoudens komt het Nibud op 9%-punt (van 35% naar 44%). Het Nibud verklaart in een korte toelichting deze stijging door een verhoging van de minimumnormhuur, gestegen kosten van energie en een hogere premie voor de ziektekostenverzekering.

Kanttekeningen bij berekening en vergelijking vaste lasten door Nibud

Bij de bovengenoemde verklaring voor de stijging van het aandeel vaste lasten door het Nibud wil ik enkele kanttekeningen plaatsen. Dat doe ik op basis van de onderstaande uitsplitsing van de stijging van vaste lasten tussen 2000 en 2006:

Stijging vaste lasten in percentage van het netto inkomen volgens NIBUD (afgerond in hele procenten)

	Alleenstaand	Meerpersoons
Huur	-2%	-2%
Gas	2%	1%
elektriciteit	0%	0%
Water	0%	0%
Telefoon, kabel, internet (inclusief toevoeging mobiele telefoon en internet)	2%	1%
Verzekeringen	7%	8%
Contributies	0%	0%
Vervoer	0%	0%
Totaal	8%	9%

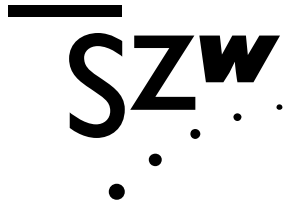

Ons kenmerk W&B/B&K/06/83583

- 1) De conclusie van het Nibud dat verhoging van de minimumnormhuur tot een stijging van het aandeel vaste lasten leidt is onjuist. Integendeel, het aandeel 'huur' is zelfs afgenomen (inclusief het effect van de taakstelling in de huurtoeslag).
- 2) Door uitbreiding van het basispakket zijn de vaste lasten tussen 2000 en 2006 onvergelijkbaar. De stijging van 2%-punt voor alleenstaanden en 1% voor meerpersoonshuishoudens op de post 'telefoon, kabel en internet' wordt veroorzaakt door uitbreiding van het pakket. Dit is zodoende een volume-effect en geen prijseffect. In 2006 zijn de volgende producten en diensten als noodzakelijk opgenomen in het pakket: een computer met internet, een mobieltje voor noodgevallen, een magnetron, bankkosten, een identiteitskaart, administratieve lasten en vervoerskosten (NS). Deze posten drukken in veel gevallen op de vaste lasten.
- 3) Door de wijze van toerekenen van de zorgkosten door het Nibud wordt een verkeerd beeld gepresenteerd. Het Nibud geeft zelf wel aan dat de hogere premie weliswaar wordt gecompenseerd in het inkomen, en dat daarmee het procentuele budgetaandeel van de uitgavenpost verzekeringen (en daarmee van het totaal aan vaste lasten) toeneemt. Door deze verschuiving wordt echter de indruk gewekt dat ook de zorgkosten in procenten van het inkomen zijn gestegen. Dit is echter niet het geval. De totale netto zorgkosten zijn in procenten van het inkomen gelijk gebleven of zelfs gedaald¹.

Wanneer wordt gecorrigeerd voor deze verschuiving van de premiebetaling in de zorg vanuit het inkomen (procentuele ZFW premie/AWBZ/Rijksbijdrage via de belastingen) naar de vaste lasten, ontstaat de volgende tabel:

-
- 1) ¹ Door de stelselherziening ziektekosten wordt een groter deel van de totale zorgkosten in 2006 betaald als nominale premie. Het Nibud registreert de hogere nominale premie als een stijging van de vaste lasten. De compensatie voor de hogere nominale premie (zorgtoeslag, daling van de procentuele premie/AWBZ en (T)BU) leiden volgens het Nibud vervolgens niet tot een daling van de vaste lasten maar tot een stijging van het inkomen. Door deze wijze van berekenen loopt het aandeel vaste lasten op (in procenten), ook wanneer de feitelijke lasten niet stijgen. Een voorbeeld kan dit verduidelijken: Stel dat het inkomen 1000 euro bedraagt en de vaste lasten 400 euro. Het aandeel vaste lasten ten opzichte van het inkomen is dan 40%. Als nu in verband met het nieuwe ziektekostenstelsel de vaste lasten met bijvoorbeeld 100 euro toenemen en als compensatie het inkomen met een gelijk bedrag stijgt, dan komen de vaste lasten uit op 500 euro en het inkomen op 1100. Het besteedbare inkomen verandert niet, maar het aandeel vaste lasten ten opzichte van het inkomen stijgt van 40% naar 45%.

Ons kenmerk W&B/B&K/06/83583

**Stijging vaste lasten na correctie premie
basisverzekering zorg**

	Alleenstaand	Meerpersoons
Huur	-1%	-1%
Gas	2%	2%
elektriciteit	0%	0%
Water	0%	0%
Telefoon, kabel, internet (inclusief toevoeging mobiele telefoon en internet)	2%	2%
Verzekeringen ZFW/ZVW	-	-
Verzekeringen overig	1%	0%
Contributies	0%	0%
Vervoer	0%	0%
Totaal	4,5%	2,9%

- 4) Door de hogere energieprijs stijgt het percentage van het netto inkomen dat wordt uitgegeven aan gas en andere brandstoffen met 2%-punt voor alleenstaanden en 1% voor meerpersoonshuishoudens. Dit komt overeen met de verklaring door het Nibud.

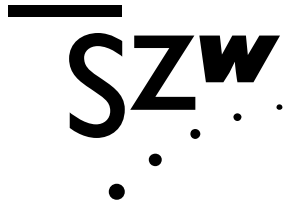
Conclusie

De berekening en vergelijking van vaste lasten in het onderzoek van het Nibud is onzorgvuldig. Wanneer wordt gecorrigeerd op basis van de kanttekeningen die ik heb geplaatst resteert een kleinere stijging van het aandeel vaste lasten, te weten 2 ½ % respectievelijk 1 %. Hier plaats ik graag de reeds genoemde positieve cumulatieve koopkrachtontwikkeling van ouderen zonder aanvullend pensioen tegenover.

Slotoverwegingen

Los van mijn opmerkingen bij de berekening en vergelijking van de vaste lasten door het Nibud, komen in het onderzoek wel aandachtspunten naar voren die ik deel:

1. De positie van ouderen met alleen inkomsten uit AOW is een blijvend aandachtspunt voor het kabinet;
2. De toename van beroep op schuldhulpverlening, ook door ouderen, is zorgelijk. Ik ben door het onderzoek echter niet overtuigd van een causale relatie tussen stijging van de lasten van oudere minima en een stijgende schuldenproblematiek.

Ons kenmerk W&B/B&K/06/83583

Bovengenoemde punten bevestigen mij wederom dat het van groot belang is dat iedereen gebruik maakt van voorzieningen waarop recht bestaat of waarop een beroep kan worden gedaan. Ook preventie van schuldenproblematiek, bijvoorbeeld door aandacht te geven aan budgetteren, heeft mijn grote aandacht. In het Nibud zie ik voor deze punten een uiterst belangrijke bondgenoot. Ook komen deze onderwerpen nadrukkelijk aan de orde tijdens conferenties die ik momenteel samen met gemeenten in het land organiseer rondom armoede- en schuldenproblematiek. Voor meer informatie over mijn beleidsinzet verwijs ik u naar het op 26 september jl. aan uw Kamer aangeboden Nationaal Strategierapport (NSR) en mijn brief van 28 september jl. over de stand van zaken met betrekking tot schuldenproblematiek.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

(H.A.L. van Hoof)